

značenje u tom smislu što svijest zna da je ta ništavnost predmetno biće, njeno samoospoljenje, što zna, da ništavnost postoji samo pomoću njenog samoospoljenja...

Način na koji svijest postoji i kako nešto za nju postoji jest znanje. Znanje je njen jedini akt. Stoga nešto za nju postaje ukoliko ona za to nešto zna. Znanje je jedino njeno predmetno odnošenje. - Ona sada zna za ništavnost predmeta, tj. nerazličitost predmeta od nje, za nebitak predmeta, tako što zna da je predmet njeno samoospoljenje, tj. ona sebe zna - znanje kao predmet - na taj način što je predmet samo privid predmeta, obmana, ali da on prema svojoj suštini nije ništa drugo već samo znanje koje sebi samom suprostavlja, te je stoga sebi suprostavilo ništavnost, nešto što nema nikakvu predmetnost izvan znanja; ili znanje zna da ono time što se odnosi prema nekom predmetu postoji samo izvan sebe, da se ospoljuje; da se ono samo sebi pokazuje samo kao predmet ili da je ono što se njemu pokazuje kao predmet ono samo.

S druge strane, kaže Hegel, ovdje je sadržan istovremeno ovaj drugi moment: da li je to ospoljenje i predmetnost ono isto tako ukinulo i vratilo u sebe, dakle da je kod sebe u svom drugobitku kao takvom.

U ovom razmatranju sabrali smo sve iluzije spekulacije.

Prvo: svijest, samosvijest je u svom drugobitku kao takvom kod sebe. Stoga je ona - ili, ako ovdje apstrahiramo od Hegelove apstrakcije i umjesto samosvijesti postavimo samosvijest čovjeka - kod sebe u svom drugobitku kao takvom. U tom leži, prvo, da svijest - znanje kao znanje - mišljenje kao mišljenje - teži tome da bude neposredno drugo sebe same, osjetilnost, zbiljnost, život - mišljenje koje se prevazilazi u mišljenju. (Foerbach[AT]). Ta strana je sadržana ovdje ukoliko se svijest samo kao svijest spotiče ne na otudjenu predmetnost, nego na predmetnost kao takvu.

Drugo, u tome je sadržano da samosvjestan čovjek - ukoliko je duhovni svijet, ili opće duhovno postojanje svoga svijeta, spoznao i ukinuo kao osamoospoljenje - isti svijet ipak ponovo potvrđuje u tom ospoljenom obliku i smatra ga svojim istinskim postojanjem, ponovo ga uspostavlja i pretenduje da bude kod sebe u svom drugobitku kao takvom. Tako se nakon prevladavanja, na primjer, religije, nakon spoznaje religije kao proizvoda samoospoljenja, ipak nalazi potvrđen u religiji kao religiji. Tu je korijen krivog Hegelovog pozitivizma ili njegova samo prividnog kriticisma; to je ono što Foerbach označuje kao